

RYSZARD WAŚKIEWICZ\*

# Opodatkowanie dochodów z działalności gospodarczej w Polsce

---

Słowa kluczowe: opodatkowanie dochodów, działalność gospodarcza, przedsiębiorstwo

---

**Streszczenie:** Opodatkowanie dochodów uzyskiwanych z działalności gospodarczej stanowi najmniej stabilny element polskiego systemu podatkowego. Na opodatkowanie dochodów wpływają: forma organizacyjno-prawna podmiotu gospodarczego oraz rodzaj i rozmiary prowadzonej działalności. W miarę stabilne jest opodatkowanie dochodów osób prawnych. Opodatkowanie to opiera się na jednolitych zasadach dla wszystkich osób prawnych. Jest przy nim uwzględniona zasada równości podatkowej. Największe kontrowersje budzi ilość pozycji kosztów, które przez prawo podatkowe nie są uznawane za koszt uzyskania przychodu. Opodatkowanie dochodów z działalności gospodarczej prowadzonej przez osoby fizyczne, wspólników spółek cywilnych oraz spółki osobowe dokonywane jest na odmiennych zasadach niż w przypadku osób prawnych, ponieważ uregulowane jest innymi ustawami. Taka sytuacja powoduje, że w odniesieniu do różnych podmiotów gospodarczych, działających w tym samym otoczeniu, w tych samych warunkach, nie jest zachowana zasada równości podatkowej, co może wpływać na swego rodzaju uprzywilejowanie podatkowe, a tym samym możliwości rozwijania działalności gospodarczej i funkcjonowania na konkurencyjnym rynku. Zmiany w opodatkowaniu dochodów z działalności gospodarczej powinny przebiegać w kierunku ujednoczenia zasad opodatkowania wszystkich podmiotów gospodarczych i koncentrować się na wspieraniu przedsiębiorczości, zapewnieniu stabilizacji gospodarczej oraz kształtowaniu odpowiedniego poziomu i struktury dochodów podatkowych.

## 1. Wprowadzenie

Opodatkowanie dochodów z działalności gospodarczej stanowi jeden z najbardziej newralgicznych elementów systemu podatkowego każdego państwa, w tym także polskiego systemu podatkowego. Teoretycznie uznaje się, że opodatkowanie dochodów z działalności gospodarczej powinno stanowić najbardziej stabilny ele-

---

\* dr Ryszard Waśkiewicz – adiunkt, kierownik Katedry Rachunkowości ALMAMER Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Warszawie.

ment systemu podatkowego. Tymczasem w Polsce od początku transformacji gospodarczej i przebudowy systemu podatkowego opodatkowanie dochodów jako element systemu podatkowego wykazuje dużą niestabilność. Wynika to przede wszystkim ze złej jakości prawa, niespójności zapisów ustaw i rozporządzeń wykonawczych, wieloznaczności określeń i definicji, czasami wzajemnie się wykluczających, dotyczących takich kategorii jak: przychód, dochód, koszt, wynik finansowy, podstawa opodatkowania itp. Daje to możliwość różnej, a w wielu przypadkach całkowicie odmiennej interpretacji przepisów prawa regulujących prowadzenie działalności gospodarczej i opodatkowanie dochodów z tej działalności.

W tym kontekście istotnego znaczenia nabiera zasada równości podatkowej, zgodnie z którą podmioty działające w tych samych warunkach powinny płacić jednakowe podatki. W polskim systemie podatkowym zasada równości podatkowej nie jest przestrzegana, bowiem opodatkowanie dochodów z działalności gospodarczej jest ściśle powiązane z rozmiarami prowadzonej działalności, formą organizacyjno-prawną podmiotu gospodarczego, rodzajem prowadzonej ewidencji (ksiąg rachunkowych) itp.

Celem niniejszego artykułu jest analiza obecnie obowiązujących rozwiązań prawnych w zakresie opodatkowania dochodów z działalności gospodarczej i przedstawienie możliwości zmian w tym zakresie. Poglądy autora na kierunki reformy opodatkowania dochodów zostaną przedstawione w sposób ogólny, jako koncepcje teoretyczne, bowiem prezentowany artykuł powinien być przyczynkiem do dyskusji merytorycznej nad problemem reformy systemu podatkowego w zakresie opodatkowania dochodów i w konsekwencji – reformy systemu finansów publicznych w Polsce.

## 2. Istota działalności gospodarczej

Działalność gospodarcza bywa różnie definiowana. W sposób najbardziej ogólny można ją określić jako ogół działań w sferze produkcji oraz wymiany dóbr i usług, podejmowanych w celu zaspokajania potrzeb konsumenckich (Šmid, 2007, s. 52). Definicje działalności gospodarczej znajdują się także w wielu przepisach prawnych, szczególnie w ustawach podatkowych, przy czym należy zwrócić uwagę, że znaczenie i zakres tych definicji nie są jednakowe i jednoznaczne.

Podstawowy akt prawny regulujący prowadzenie działalności gospodarczej w Polsce, ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Ustawa, 2004b), zwana dalej usdg, w art. 2 określa, że działalnością gospodarczą jest zarobkowa działalność wytwórcza, budowlana, handlowa, usługowa oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodowa wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły.

Inaczej definiuje działalność gospodarczą ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Ustawa, 1991), zwana dalej updof. W art. 5a, pkt 6 czytamy, że działalność gospodarcza albo pozarolnicza działalność gospodarcza oznacza działalność zarobkową:

- wytwórczą, budowlaną, handlową, usługową;
- polegającą na poszukiwaniu, rozpoznawaniu i wydobywaniu kopalin ze złóż;
- polegającą na wykorzystywaniu rzeczy oraz wartości niematerialnych i prawnych – prowadzoną we własnym imieniu bez względu na jej rezultat, w sposób zorganizowany i ciągły, z której przychody nie są zaliczane do innych przychodów ze źródeł wymienionych w art. 10, ust. 1, pkt 1, 2 i 4–9 updof. Ta definicja rozszerza pojęcie działalności gospodarczej o wykorzystywanie rzeczy oraz wartości niematerialnych i prawnych.

Jeszcze inna definicja zawarta jest w ustawie z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Ustawa, 2004a), zwanej dalej ustawą o VAT. Zgodnie z art. 15, ust. 2 ustawy o VAT działalność gospodarcza obejmuje wszelką działalność producentów, handlowców lub usługodawców, w tym podmiotów pozyskujących zasoby naturalne oraz rolników, a także działalność osób wykonujących wolne zawody, również wówczas, gdy czynność została wykonana jednorazowo w okolicznościach wskazujących na zamiar wykonywania czynności w sposób częstotliwy. Działalność gospodarcza obejmuje ponadto czynności polegające na wykorzystywaniu towarów lub wartości niematerialnych i prawnych w sposób ciągły dla celów zarobkowych.

Definicja ta znacznie rozszerza pojęcie działalności gospodarczej i obejmuje większą ilość działań. Włącza do działalności gospodarczej również najem, zbycie praw autorskich czy w określonych przypadkach quasi-pracownicze świadczenie usług na podstawie umowy-zlecenia, zatem całkiem przeciwnie niż definicja z updof.

Działalność gospodarczą prowadzą przedsiębiorcy, bowiem w art. 4 usdg ustawodawca stwierdza, że przedsiębiorcą w rozumieniu ustawy jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną – wykonująca we własnym imieniu działalność gospodarczą. I dalej: za przedsiębiorców uznaje się także wspólników spółki cywilnej w zakresie wykonywanej przez nich działalności gospodarczej.

Przedsiębiorca prowadzi działalność gospodarczą – co wynika z definicji – w sposób zorganizowany i ciągły, a zatem działalność ta powinna być prowadzona w ramach określonej przepisami prawa jednostki organizacyjnej – podmiotu gospodarczego. Jednocześnie przedsiębiorca wykonuje działalność gospodarczą na zasadach uczciwej konkurencji i poszanowania dobrych obyczajów oraz słuszych interesów konsumentów. Ponadto przedsiębiorca jest obowiązany spełniać określone przepisami prawa warunki wykonywania działalności gospodarczej, w szczególności dotyczące ochrony przed zagrożeniem życia, zdrowia ludzkiego i moralności publicznej, a także ochrony środowiska. Jeżeli przepisy szczególne nakładają obowiązek posiadania odpowiednich uprawnień zawodowych przy wykonywaniu określonego rodzaju działalności gospodarczej, przedsiębiorca jest obowiązany zapewnić, aby czynności w ramach działalności gospodarczej były wykonywane bezpośrednio przez osobę legitymującą się posiadaniem takich uprawnień zawodowych.

### 3. Klasyfikacja podmiotów gospodarczych

O podmiocie gospodarczym można mówić w kategoriach:

- **o r g a n i z a c y j n e j** – w tym aspekcie podmiot gospodarczy jest traktowany jako zespół ludzi prowadzący działalność zarobkową;
- **p r a w n e j** – podmiot gospodarczy posiada odrębność techniczno-produkcyjną i organizacyjną oraz osobowość prawną, którą nabywa z chwilą wpisania do rejestru handlowego, co umożliwia występowanie jako podmiotu obrotu gospodarczego, zawieranie umów z kontrahentami, zaciąganie zobowiązań, pozывanie i bycie pozywanym;
- **e k o n o m i c z n e j** – podmiot gospodarczy posiada majątek, który ma ściśle określony status własnościowy (własność indywidualna lub zbiorowa), a zatem dysponowanie tym majątkiem leży w gestii jego właścicieli, którzy odtwarzają i rozwijają działalność gospodarczą. Podmiot gospodarczy prowadzi działalność na swój rachunek i własne ryzyko, co oznacza, że jego sytuacja ekonomiczna jest zależna przede wszystkim od wyników prowadzonej działalności.

Podmioty gospodarcze mogą być klasyfikowane według różnych kryteriów. Z punktu widzenia opodatkowania dochodów uzyskiwanych z działalności gospodarczej najważniejsze znaczenie mają forma organizacyjno-prawna podmiotu gospodarczego oraz rozmiary prowadzonej działalności i powiązane z nimi, a wynikające z przepisów prawa obowiązki ewidencyjne, obejmujące prowadzenie ksiąg rachunkowych, rejestrów i ewidencji.

Przyjmując za kryterium podziału formę organizacyjno-prawną podmiotu gospodarczego, wyróżnia się trzy podstawowe formy organizacyjno-prawne, którymi są:

- osoby prawne (podmioty posiadające osobowość prawną);
- jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej;
- osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą

oraz kilka szczególnych form prawno-organizacyjnych, wśród których wyróżnia się m.in.:

- przedsiębiorstwa państwowe;
- spółdzielnie;
- przedsiębiorstwa jednoosobowe;
- wspólników spółek cywilnych;
- spółki prawa handlowego.

Osoby prawne i osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą posiadają zdolność prawną i zdolność do czynności prawnej. Jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej posiadają zdolność sądową, tzn. mogą zawierać umowy i być stroną w sądzie.

Zasady tworzenia oraz funkcjonowania przedsiębiorstw państwowych reguluje ustawa z dnia 22 września 1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych (Ustawa,

1981). Przedsiębiorstwo państwowe jest samodzielnym, samorządnym i samofinansującym się podmiotem gospodarczym posiadającym osobowość prawną. Organami założycielskimi mogą być naczelne, centralne albo terenowe organy administracji państwowej. Strukturę organizacyjną przedsiębiorstwa państwowego reguluje statut przedsiębiorstwa uchwalony przez ogólne zebranie pracowników i zatwierdzony przez organ założycielski. Na podstawie statutu przedsiębiorstwo podlega wpisowi do Krajowego Rejestru Sądowego (Jarocka, 2002, s. 47–48).

Podstawowym aktem prawnym regulującym działalność spółdzielni jest ustawa z dnia 16 września 1982 r. *Prawo spółdzielcze* (Ustawa, 1982). Prawo spółdzielcze określa, że spółdzielnia jest dobrowolnym, samorządnym, o nieograniczonej liczbie członków i o zmiennym funduszu udziałowym zrzeszeniem powołanym do prowadzenia w sposób samodzielny oraz w interesie swoich członków wspólnej działalności gospodarczej. Spółdzielnię może założyć co najmniej dziesięć osób fizycznych lub trzy osoby prawne (Jarocka, 2002, s. 49). Zgodnie z prawem spółdzielczym założyciele spółdzielni uchwalają statut, który stanowi podstawę jej działania. Po uchwaleniu statutu następuje wybór organów spółdzielni, a powołany zarząd występuje z wnioskiem o wpis spółdzielni do Krajowego Rejestru Sądowego. Z chwilą wpisu spółdzielnia uzyskuje osobowość prawną.

Przedsiębiorcy, rozpoczynając prowadzenie działalności gospodarczej, mogą stworzyć nowe podmioty gospodarcze, bądź to w formie indywidualnej działalności gospodarczej, bądź też w formie spółki.

Indywidualna działalność gospodarcza, czyli działalność gospodarcza osoby fizycznej to jedna z najprostszych i najtańszych form prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek. Główne zalety takiego rozwiązania to przede wszystkim niskie koszty założenia i prowadzenia działalności, a także krótki czas i stosunkowa łatwość w założeniu czy likwidacji działalności. Za zobowiązania przedsiębiorca odpowiada całym swoim majątkiem. Jest też zobowiązany do opłacania, w zadeklarowanej wysokości, składek na ubezpieczenie społeczne bez względu na to, czy osiąga dochody, czy też ich nie osiąga. Taka forma podmiotu gospodarczego pozwala na prowadzenie działalności raczej w mniejszym rozmiarze.

W okresie transformacji gospodarczej dominującym rodzajem podmiotów gospodarczych w Polsce stały się spółki. W znaczeniu ekonomicznym spółka jest związkiem osób (wspólników) lub kapitałów w celu prowadzenia zarobkowej działalności gospodarczej, zaś w ujęciu prawnym spółka jest umową zawartą przez wspólników w celu prowadzenia wspólnego podmiotu gospodarczego albo osiągnięcia w innej formie wspólnego celu gospodarczego. Spółka jest zatem stosunkiem cywilnoprawnym o charakterze umownym (Majchrzycka-Guzowska, 1996, s. 306).

Stronami umowy spółki są wspólnicy, którymi są osoby fizyczne lub osoby prawne, a także jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej. Wspólne prowadzenie działalności gospodarczej cechuje dążenie do maksymalizacji zysku, głównie poprzez zwiększenie rozmiaru działalności gospodarczej. Z punktu widzenia prawa rozróżnia się:

- spółki cywilne (prawa cywilnego);
- spółki handlowe (prawa handlowego).

Spółki cywilne opierają się na przepisach ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. *Kodeks cywilny* (Ustawa, 1964). Są formą trwałego, zorganizowanego współdziałania dwu lub więcej osób na podstawie zawartej umowy w celu osiągnięcia wspólnego celu gospodarczego. Jest to prosta forma organizacji działalności gospodarczej oparta na wzajemnym zaufaniu wspólników. Każdy wspólnik musi wnieść wkład, a za pracę wspólnika nie przysługuje wynagrodzenie. Spółki cywilne nie posiadają osobowości prawnej. W świetle obecnie obowiązujących przepisów spółka cywilna nie jest uznawana za przedsiębiorcę i podmiot prawa, natomiast przedsiębiorcami są wspólnicy. Każdy z nich jest podmiotem gospodarczym w ramach spółki. Wspólnicy za zobowiązania spółki wobec wierzycieli odpowiadają całym swoim majątkiem.

Spółki handlowe działają na podstawie ustawy z dnia 15 września 2000 r. *Kodeks spółek handlowych* (Ustawa, 2000), zwanej dalej k.s.h. Art. 3 k.s.h. stanowi, że przez umowę spółki handlowej wspólnicy albo akcjonariusze zobowiązują się dążyć do osiągnięcia wspólnego celu przez wniesienie wkładów oraz, jeżeli umowa albo statut spółki tak stanowi, przez współdziałanie w inny określony sposób.

K.s.h. wprowadza podział spółek na osobowe i kapitałowe. Zasadniczą różnicą między nimi jest to, że spółki osobowe nie posiadają osobowości prawnej, natomiast spółki kapitałowe uzyskują taką osobowość z chwilą wpisu do rejestru.

Do spółek osobowych k.s.h. zalicza spółkę jawną, spółkę partnerską, spółkę komandytową i spółkę komandytowo-akcyjną. Zawiązanie spółki osobowej nie wymaga wniesienia kapitału, z wyjątkiem spółki komandytowo-akcyjnej, dla której k.s.h. określa minimalną wielkość kapitału zakładowego. Wspólnicy bezpośrednio prowadzą sprawy spółki, ich prawa i obowiązki wobec spółki są równe, oni też ponoszą odpowiedzialność za jej zobowiązania. Majątek spółki stanowi wspólny majątek wspólników. Wyjątkiem są tu spółka komandytowa i spółka komandytowo-akcyjna. W tej formie tylko część wspólników odpowiada za zobowiązania spółki całym swoim majątkiem, jak w spółce jawnej, część zaś (co najmniej jeden wspólnik) nie podejmując ryzyka odpowiedzialności całym majątkiem, określa z góry maksymalną granicę swej odpowiedzialności. Wspólnik odpowiadający bez ograniczenia to komplementariusz, a wspólnik którego odpowiedzialność jest ograniczona to komandytariusz.

Spółką kapitałową jest spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i spółka akcyjna. Warunkiem powstania spółek kapitałowych jest wniesienie przez wspólników kapitału zakładowego. Mogą one we własnym imieniu nabywać prawa i zaciągać zobowiązania. Spółki kapitałowe odpowiadają za zobowiązania wobec wierzycieli tylko kapitałem spółki, a więc wkładami wspólników. Wspólnicy natomiast nie odpowiadają swoim majątkiem osobistym za zobowiązania spółki wobec wierzycieli.

Drugim ważnym kryterium klasyfikowania podmiotów gospodarczych z punktu widzenia opodatkowania dochodów są rozmiary prowadzonej działalności gospodar-

czej. Usdg klasyfikuje ogół przedsiębiorców na mikro, małych, średnich i dużych. Warunki, jakie musi spełniać przedsiębiorca, aby być zaliczonym do konkretnej kategorii, opisane są w art. 104–110.

Jak wynika z powyższych rozważań, przedsiębiorcy mają dużą swobodę w zakresie podejmowania działalności gospodarczej, jak również szeroki wybór formy organizacyjno-prawnej dla prowadzenia tej działalności. Przepisy prawa polskiego wyraźnie gwarantują swobodę podejmowania działalności gospodarczej. Niezależnie od przyjętej formy, każdy podmiot gospodarczy zobowiązany jest do ewidencjonowania wyników finansowych i odprowadzania określonego podatku.

#### 4. Podstawy prawne opodatkowania dochodów

Z działalnością podmiotów gospodarczych związane jest płacenie różnego rodzaju podatków, w tym podatku dochodowego. W literaturze oraz ustawodawstwie można znaleźć wiele definicji podatku. Najogólniej rzecz ujmując, podatek to obowiązkowe świadczenie pieniężne pobierane przez państwo i jednostki samorządu terytorialnego. Świadczenia te umożliwiają władzy publicznej realizację jej zadań publicznych i społecznych.

Definicja podatku znajduje się również w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. *Ordynacja podatkowa* (Ustawa, 1997), zwanej dalej ordynacją podatkową. Art. 6 ordynacji podatkowej określa podatek jako publicznoprawne, nieodpłatne, przymusowe i bezzwrotne świadczenie pieniężne na rzecz Skarbu Państwa, województwa, powiatu lub gminy, wynikające z ustawy podatkowej. Podatki mogą być klasyfikowane według rozmaitych kryteriów. Klasyfikacje te nawiązują do rozmaitych cech charakterystycznych podatków, a także elementów konstrukcji podatku, takich zwłaszcza jak przedmiot podatku i podstawa opodatkowania.

Przedmiotem podatku dochodowego jest osiągnięcie dochodu, rozumianego jako nadwyżka przychodów nad kosztami ich uzyskania. Podatki od dochodów uzyskiwanych z działalności gospodarczej obejmują podatki od dochodów osób fizycznych, podatki od dochodów osób prawnych oraz zryczałtowane podatki dochodowe. Te pierwsze mogą mieć postać różnych podatków dochodowych od różnych rodzajów dochodów, albo też – co jest częściej spotykane we współczesnych systemach podatkowych – mieć charakter podatku dochodowego osobistego, tj. płaconego od wszystkich dochodów łącznie osiągniętych przez osobę fizyczną (Brzeziński, 2008, s. 40).

Dochody podmiotów gospodarczych w Polsce podlegają opodatkowaniu podatkiem dochodowym, którego rodzaj zależy od statusu przedsiębiorcy, formy prawnej podmiotu gospodarczego oraz rozmiarów prowadzonej działalności gospodarczej. W Polsce opodatkowanie dochodów z działalności gospodarczej regulowane jest przepisami wspomnianej wcześniej updog oraz następujących ustaw:

– ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Ustawa, 1992), zwanej dalej updog;

– ustawy z dnia 20 listopada 1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne (Ustawa, 1998), zwanej dalej ustawą o ryczałcie.

Podatek dochodowy obciąża bezpośrednio dochód podatnika, stanowi dochód budżetu państwa i zalicza się do podatków bezpośrednich. Zapewniając dopływ środków pieniężnych do budżetu, jest zarazem jego udziałem w zysku wypracowanym przez przedsiębiorcę, bezpośrednio uszczuplając jego zasoby.

Podmioty gospodarcze są zobowiązane prowadzić księgi podatkowe mające moc dowodową w postępowaniu podatkowym. Zgodnie z art. 3, pkt 4 ordynacji podatkowej przez księgi podatkowe rozumie się księgi rachunkowe, podatkową księgę przychodów i rozchodów, ewidencje oraz rejestry, do których prowadzenia, do celów podatkowych, na podstawie odrębnych przepisów, obowiązani są podatnicy, płatnicy lub inkasenci. Ordynacja podatkowa nie definiuje jednoznacznie rodzajów ksiąg podatkowych, jak też nie określa zasad ich prowadzenia. Ordynacja podatkowa nie klasyfikuje również ewidencji i rejestrów innych niż księgi rachunkowe oraz podatkowa księga przychodów i rozchodów, które wymienia z nazwy. Pozostałe ewidencje i rejestry zaliczone zostały przez ustawodawcę do ksiąg podatkowych, przy czym nie muszą być to ewidencje i rejestry prowadzone wyłącznie na podstawie przepisów prawa podatkowego (Poszwa [red.], 2005, s. 42). Zarówno rodzaje ksiąg podatkowych, jak i zasady ich prowadzenia są określone w przepisach szczególnych, w oparciu o które można wyróżnić następujące rodzaje tych ksiąg:

– księgi rachunkowe prowadzone na podstawie ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Ustawa, 1994), zwanej dalej uor;

– podatkowa księga przychodów i rozchodów wraz z ewidencjami dodatkowymi (ewidencją kupna i sprzedaży wartości dewizowych, ewidencją pożyczek i zastawionych rzeczy, ewidencją środków trwałych, ewidencją wyposażenia, ewidencją sprzedaży, indywidualnymi kartami wynagrodzeń), prowadzona na podstawie rozporządzenia ministra finansów z dnia 26 sierpnia 2003 r. w sprawie prowadzenia podatkowej księgi przychodów i rozchodów (Rozporządzenie, 2003);

– ewidencje zryczałtowanych form opodatkowania podatkiem dochodowym od osób fizycznych, przewidziane w ustawie o ryczałcie.

Dochody uzyskiwane z działalności gospodarczej osób prawnych w myśl obowiązującego prawa podatkowego opodatkowane są podatkiem dochodowym od osób prawnych na warunkach i zasadach przewidzianych w updop. Formę tę stosuje się jednolicie do wszystkich będących podatnikami osób prawnych, bez względu na formę własności, formę organizacyjno-prawną czy rozmiary prowadzonej działalności. Tym samym w zakresie opodatkowania dochodów z działalności gospodarczej uzyskiwanych przez osoby prawne zachowana jest zasada równości podatkowej.

W przypadku osób fizycznych oraz podmiotów nieposiadających osobowości prawnej opodatkowanie może być prowadzone:



- na zasadach określonych w ustawie o ryczałcie, tj.:
  - podatkiem dochodowym w formie karty podatkowej, ustalany decyzją przez naczelnika właściwego urzędu skarbowego;
  - zryczałtowanym podatkiem dochodowym od niektórych przychodów ewidencjonowanych;
- na podstawie updof, tj. podatkiem dochodowym od osób fizycznych:
  - według tzw. „zasad ogólnych” – przy zastosowaniu progresywnej skali podatkowej określonej w art. 27 ust. 1;
  - przy zastosowaniu jednolitej 19-procentowej stawki do podstawy obliczenia podatku (dochodu z działalności gospodarczej ustalonego na ogólnie obowiązujących zasadach), tj. według zasad określonych w art. 30c.

## 5. Zasady opodatkowania – stan aktualny

### 5.1. Zryczałtowane formy opodatkowania

Jednym ze sposobów rozliczania podatku dochodowego jest karta podatkowa. Jest to szczególna postać zryczałtowanego podatku dochodowego od osób fizycznych. Ta forma opodatkowania możliwa jest dla osób fizycznych prowadzących indywidualną działalność gospodarczą oraz dla spółek cywilnych osób fizycznych.

Karta podatkowa to najprostszy sposób płacenia podatków, który nie wymaga prowadzenia skomplikowanej księgowości, a rachunki wystawia się tylko na żądanie klienta. Opodatkowanie w formie karty podatkowej następuje na wniosek podatnika złożony w deklaracji według ustalonego wzoru (PIT-16).

Podatnicy opodatkowani w formie karty podatkowej są zwolnieni od obowiązku prowadzenia ksiąg, składania zeznań podatkowych, deklaracji o wysokości uzyskanego dochodu oraz wpłacania zaliczek na podatek dochodowy. Na podstawie przepisów ustawy o ryczałcie z karty podatkowej mogą korzystać ci podatnicy, którzy prowadzą działalność:

- usługową lub wytwórczo-usługową, określoną w części I tabeli stanowiącej załącznik nr 3 do ustawy, w zakresie wymienionym w załączniku nr 4 do ustawy, przy zatrudnieniu nieprzekraczającym stanu określonego w tabeli;
- usługową w zakresie handlu detalicznego żywnością, napojami, wyrobami tytoniowymi oraz kwiatami, z wyjątkiem napojów o zawartości alkoholu powyżej 1,5%, w warunkach określonych w części II tabeli;
- usługową w zakresie handlu detalicznego artykułami nieżywnościowymi, w warunkach określonych w części III tabeli, z wyjątkiem handlu paliwami silnikowymi, środkami transportu samochodowego, częściami i akcesoriami do pojazdów mechanicznych, ciągnikami rolniczymi i motocyklami oraz z wyjątkiem handlu artykułami nieżywnościowymi objętego koncesjonowaniem;

- gastronomiczną – jeżeli nie jest prowadzona sprzedaż napojów o zawartości alkoholu powyżej 1,5% – w warunkach określonych w części IV tabeli;
- w zakresie usług transportowych wykonywanych przy użyciu jednego pojazdu, w warunkach określonych w części V tabeli;
- w zakresie usług rozrywkowych, w warunkach określonych w części VI tabeli;
- w zakresie sprzedaży posiłków domowych w mieszkaniach, jeżeli nie jest prowadzona sprzedaż napojów o zawartości alkoholu powyżej 1,5%, w warunkach określonych w części VII tabeli;
- w wolnych zawodach, polegającą na świadczeniu usług w zakresie ochrony zdrowia ludzkiego, w warunkach określonych w części VIII tabeli;
- w wolnych zawodach, polegającą na świadczeniu usług weterynaryjnych, w tym również sprzedaży preparatów weterynaryjnych wymienionych w pozycjach: 24.42.13-70, 24.42.21-65, 24.42.21-69, 24.42.23-40 ex oraz 24.41.51-90.30 Polskiej Klasyfikacji Wyrobów i Usług, w związku ze świadczonymi usługami, w warunkach określonych w części IX tabeli;
- w zakresie opieki domowej nad dziećmi i osobami chorymi, w warunkach określonych w części X tabeli;
- w zakresie usług edukacyjnych, polegającą na udzielaniu lekcji na godziny, w warunkach określonych w części XI tabeli.

Lista rodzajów działalności podlegających tej formie opodatkowania jest obszerna – tabela usług zawiera 95 pozycji. Podatnicy prowadzący działalność podlegają opodatkowaniu w formie karty podatkowej, jeżeli (Poszwa [red.], 2005, s. 142–143):

- we wniosku zgłoszą prowadzenie działalności wymienionej w jednej z dwunastu części tabeli;
- przy prowadzeniu działalności nie korzystają z usług osób niezatrudnionych przez siebie na podstawie umowy o pracę oraz z usług innych przedsiębiorstw i zakładów, chyba że chodzi o usługi specjalistyczne;
- nie prowadzą innej pozarolniczej działalności gospodarczej;
- małżonek podatnika nie prowadzi działalności w tym samym zakresie;
- nie wytwarzają wyrobów opodatkowanych, na podstawie odrębnych przepisów, podatkiem akcyzowym.

Aby skorzystać z opodatkowania w formie karty podatkowej, konieczne jest złożenie wniosku do właściwego urzędu skarbowego nie później niż do dnia 20 stycznia roku podatkowego, a jeżeli podatnik rozpoczyna działalność w trakcie roku podatkowego – przed rozpoczęciem działalności. Naczelnik urzędu skarbowego, uwzględniając wniosek o zastosowanie karty podatkowej, wydaje decyzję ustalającą wysokość podatku dochodowego w formie karty podatkowej odrębnie na każdy rok podatkowy. Jeżeli działalność jest prowadzona w formie spółki, w decyzji tej wymienia się wszystkich jej współników. Jeżeli do końca każdego roku podatkowego objętego opodatkowaniem w formie karty podatkowej podatnik nie zgłosił likwidacji działalności, uważa się, że prowadzi nadal działalność opodatkowaną w tej formie.

Podatek dochodowy rozliczany za pomocą karty podatkowej jest płacony miesięcznie według stawek kwotowych wynikających z tabel stanowiących załącznik do ustawy o zryczałtowanym podatku dochodowym. Stawki karty podatkowej określone są kwotowo i podlegają corocznie podwyższeniu w stopniu odpowiadającym wskaźnikowi wzrostu cen konsumpcyjnych towarów i usług w okresie pierwszych trzech kwartałów roku poprzedzającego rok podatkowy w stosunku do tego samego okresu roku ubiegłego. Wysokość miesięcznych stawek karty podatkowej uzależniona jest m.in. od:

- rodzaju i zakresu prowadzonej działalności;
- liczby zatrudnionych pracowników;
- liczby mieszkańców miejscowości, w której prowadzona jest działalność gospodarcza.

Wysokość podatku dochodowego w formie karty podatkowej ustalana jest w drodze decyzji urzędu skarbowego odrębnie za każdy rok podatkowy. Podatek dochodowy w formie karty podatkowej podatnik obniża o kwotę składki na powszechne ubezpieczenie zdrowotne opłaconej w roku podatkowym zgodnie z przepisami o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym, o ile nie została odliczona od podatku dochodowego.

Podatnik opodatkowany w formie karty podatkowej ma mniej obowiązków niż podatnicy, którzy wybrali inną formę opodatkowania. Podatnik ma obowiązek:

- wpłacania podatku dochodowego w formie karty podatkowej do dnia siódmego każdego miesiąca za miesiąc ubiegły, a za grudzień w terminie do dnia 28 grudnia roku podatkowego, na rachunek urzędu skarbowego; podatnik nie płaci podatku za okres zgłoszonej przerwy w prowadzeniu działalności gospodarczej;
- w przypadku pomniejszenia wpłat o zapłaconą składkę na ubezpieczenie zdrowotne, złożenia w terminie do dnia 31 stycznia następnego roku deklaracji o wysokości składki na ubezpieczenie zdrowotne, zapłaconej i odliczonej od karty podatkowej w poszczególnych miesiącach roku podatkowego (PIT-16A).

Z chwilą doręczenia decyzji ustalającej wysokość stawki karty podatkowej podatnik z mocy ustawy zwolniony jest z obowiązku prowadzenia ksiąg i wpłacania zaliczek na zasadach ogólnych. Nie składa również zeznań podatkowych ani deklaracji o wysokości uzyskanego dochodu. Ma jednak obowiązek wystawiać na żądanie klienta rachunki i faktury.

Szczególne obowiązki zostały nałożone na podatników zatrudniających pracowników. Mają oni obowiązek:

- prowadzenia ewidencji zatrudnionych pracowników oraz kart przychodów pracowników;
- obliczania, pobierania i odprowadzania w ciągu roku zaliczek na podatek dochodowy;
- sporządzania informacji o dochodach i pobranych zaliczkach na podatek dochodowy (PIT-11/8B);

– dokonywania w określonych przepisami przypadkach rocznego obliczenia podatku (PIT-40).

Reasumując, opodatkowanie w formie karty podatkowej jest najczęściej bardzo korzystne dla osób prowadzących działalność o niewielkich rozmiarach. Nie ma konieczności prowadzenia ewidencji księgowej, rachunki wystawia się na żądanie klienta. Podatek opłacany jest co miesiąc w formie kwoty zryczałtowanej, określanej w zależności od rodzaju działalności, wielkości miejscowości, w której wykonywana jest działalność, oraz ilości osób zatrudnionych.

Ryczałt od przychodów ewidencjonowanych stanowi również uproszczoną formę opłacania podatku dochodowego. Uproszczenie to polega na tym, że podatek oblicza się od przychodów bez uwzględnienia kosztów uzyskania przychodów. Tym samym brak jest obowiązku ewidencjonowania operacji gospodarczych dotyczących tych kosztów. Podstawę opodatkowania stanowi przychód. Przychodów opodatkowanych ryczałtem od przychodów ewidencjonowanych nie łączy się z przychodami podlegającymi opodatkowaniu na podstawie upfodf.

Stawki ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych są uzależnione od rodzaju prowadzonej działalności i wynoszą:

– 20% przychodów osiągniętych w zakresie wolnych zawodów, a także przychodów z tytułu umowy najmu, podnajmu, dzierżawy, poddzierżawy lub innych umów o podobnym charakterze od nadwyżki ponad kwotę stanowiącą równowartość 4000 euro;

– 17% przychodów ze świadczenia niektórych usług niematerialnych, m.in. parkingowych, wynajmu samochodów osobowych, pośrednictwa w sprzedaży pojazdów mechanicznych;

– 8,5% od przychodów m.in. z działalności usługowej, w tym od przychodów z działalności gastronomicznej w zakresie sprzedaży napojów o zawartości alkoholu powyżej 1,5%; od przychodów z tytułu umowy najmu, podnajmu, dzierżawy, poddzierżawy lub innych umów o podobnym charakterze do kwoty stanowiącej równowartość 4000 euro;

– 5,5% od przychodów m.in. z działalności wytwórczej i budowlanej;

– 3,0% od przychodów m.in. z działalności usługowej w zakresie handlu oraz z działalności gastronomicznej, z wyjątkiem przychodów ze sprzedaży napojów o zawartości alkoholu powyżej 1,5%.

Opodatkowaniu ryczałtem od przychodów ewidencjonowanych podlegają przychody osób fizycznych z pozarolniczej działalności gospodarczej, w tym również gdy działalność ta jest prowadzona w formie spółki cywilnej osób fizycznych lub spółki jawnej osób fizycznych.

Podatnicy mogą opłacać w roku podatkowym ryczałt od przychodów ewidencjonowanych, jeżeli w roku poprzedzającym rok podatkowy:

– uzyskali przychody z tej działalności, prowadzonej wyłącznie samodzielnie, w wysokości nieprzekraczającej 150 000 euro;

– uzyskali przychody wyłącznie z działalności prowadzonej w formie spółki, a suma przychodów wspólników spółki z tej działalności nie przekroczyła kwoty 150 000 euro.

Przeliczenia dokonuje się na walutę polską według średniego kursu euro ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski, obowiązującego w dniu 1 października roku poprzedzającego rok podatkowy.

Podatnicy tracą prawo do opodatkowania w formie ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych od miesiąca następującego po miesiącu, w którym uzyskali przychody z pozarolniczej działalności gospodarczej prowadzonej:

- wyłącznie samodzielnie, w wysokości przekraczającej kwotę 150 000 euro;
- wyłącznie w formie spółki, a suma przychodów wspólników spółki z tej działalności przekroczyła kwotę 150 000 euro.

Ponadto podatnicy, o których mowa powyżej, są obowiązani prowadzić właściwe księgi i opłacać podatek dochodowy na ogólnych zasadach, a więc nie mogą korzystać z opodatkowania liniowego według stawki 19%.

Podatnicy, którzy będą musieli zrezygnować z ryczałtu i opodatkować dochody z działalności gospodarczej według skali podatkowej, nie mogą korzystać ze wspólnego rozliczenia z małżonkiem bądź w sposób przewidziany dla osób samotnie wychowujących dzieci. Przez część roku bowiem rozliczali się z podatku dochodowego w sposób zryczałtowany, a to wyłącza te preferencje. Mogą natomiast skorzystać z ulgi na wychowywanie dzieci.

Opodatkowanie w formie ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych nie obejmuje podatników (Poszwa [red.], 2005, s. 157):

- opłacających podatek w formie karty podatkowej;
- korzystających, na podstawie odrębnych przepisów, z okresowego zwolnienia od podatku dochodowego;
- osiągających w całości lub w części przychody z tytułu: prowadzenia aptek, działalności w zakresie udzielania pożyczek pod zastaw (prowadzenia lombardów), działalności w zakresie kupna i sprzedaży wartości dewizowych, wykonywania wolnych zawodów, świadczenia usług wymienionych w załączniku nr 2 do ustawy;
- wytwarzających wyroby opodatkowane podatkiem akcyzowym, na podstawie odrębnych przepisów;
- podejmujących działalność w roku podatkowym:
  - po zmianie działalności wykonywanej samodzielnie na działalność prowadzoną na imię obojga małżonków, w tym także w formie spółki z małżonkiem;
  - po zmianie działalności wykonywanej na imię obojga małżonków, w tym także w formie spółki z małżonkiem, na działalność prowadzoną samodzielnie przez jednego lub każdego z małżonków;
  - po zmianie działalności wykonywanej samodzielnie przez małżonka na działalność prowadzoną samodzielnie przez drugiego małżonka, jeżeli małżonek

lub małżonkowie, na imię których prowadzona była działalność przed zmianą, opłacali z tej działalności podatek dochodowy na ogólnych zasadach;

- rozpoczynających działalność samodzielnie lub w formie spółki, jeżeli podatnik bądź co najmniej jeden ze wspólników przed rozpoczęciem działalności w roku podatkowym lub w roku poprzedzającym rok podatkowy wykonywał w ramach stosunku pracy bądź spółdzielczego stosunku pracy czynności wchodzące w zakres działalności podatnika lub spółki.

Jeżeli podatnicy wymienieni w ostatnim punkcie nie zamierzają wykonywać działalności na rzecz byłych lub obecnych pracodawców, mogą do dnia rozpoczęcia działalności zawiadomić urząd skarbowy właściwy według miejsca zamieszkania podatnika o korzystaniu z opodatkowania w formie ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych.

## 5.2. Podatek dochodowy od osób fizycznych

Prowadzący działalność gospodarczą, niekorzystający ze zryczałtowanych form opodatkowania i niespełniający warunków przewidzianych w przepisach uor do powstania obowiązku prowadzenia ksiąg rachunkowych są zobowiązani – na mocy art. 24a updof – do prowadzenia podatkowej księgi przychodów i rozchodów w sposób zapewniający ustalenie dochodu (straty), podstawy opodatkowania i wysokości należnego podatku za rok podatkowy. Wzór księgi wraz z objaśnieniami stanowi załącznik do rozporządzenia ministra finansów regulującego zasady jej prowadzenia.

Celem prowadzenia podatkowej księgi przychodów i rozchodów oraz uzupełniających ją urzędzeń ewidencyjnych jest ustalenie wysokości należnych od przedsiębiorców podatków. Zgodnie z art. 24 ust. 2 updof, u podatników osiągających dochody z działalności gospodarczej i prowadzących księgi przychodów i rozchodów dochodem z działalności gospodarczej jest różnica pomiędzy przychodem w rozumieniu art. 14 updof a kosztami uzyskania przychodu z uwzględnieniem różnic remanentowych, czyli wartością remanentu końcowego i początkowego towarów handlowych, materiałów (surowców) podstawowych i pomocniczych, półwyrobów, wyrobów gotowych, braków i odpadków. Oznacza to, że różnica dodatnia pomiędzy wartością remanentu końcowego i początkowego pomniejsza koszty uzyskania przychodu, a różnica ujemna powiększa je.

Ustalony dochód z działalności gospodarczej podlega kumulacji podatkowej, czyli połączeniu z uzyskiwanymi przez podatnika dochodami z innych źródeł i opodatkowaniu na zasadach ogólnych według progresywnej skali podatkowej. Opodatkowanie na zasadach ogólnych może wybrać każdy podatnik, ponieważ korzystając z tej formy opodatkowania, nie musi spełniać żadnych szczególnych warunków.

Począwszy od dnia 1 stycznia 2004 r., na podstawie art. 9a i art. 30c updof, prowadzące działalność gospodarczą osoby fizyczne mogą być opodatkowane podatkiem liniowym według stawki 19%. Wybór takiej formy opodatkowania należy do podatnika. Prawo skorzystania z opodatkowania liniowego przysługuje jednak pod

pewnymi warunkami. Rozwiązanie to dotyczy przedsiębiorców, którzy rozliczają się lub rozliczaliby się według podstawowej skali podatkowej, gdyby nie było możliwości opodatkowania liniowego. Przedsiębiorcy, o których mowa, wybierając tę formę opodatkowania, są zobowiązani złożyć właściwemu naczelnikowi urzędu skarbowego pisemne oświadczenie w tej sprawie do dnia 20 stycznia roku podatkowego lub przed rozpoczęciem działalności.

Wybór opodatkowania liniowego jest jednak ograniczony. Z tej formy opodatkowania nie mogą skorzystać podatnicy, którzy w roku poprzedzającym rok podatkowy albo w roku podatkowym wykonywali bądź wykonują w ramach stosunku pracy lub spółdzielczego stosunku pracy te same czynności, które wchodzą w zakres usług świadczonych na rzecz byłego lub obecnego pracodawcy w ramach działalności gospodarczej. W przypadku podatników prowadzących działalność gospodarczą w formie spółki nieposiadającej osobowości prawnej, tracą oni prawo do opodatkowania liniowego, jeżeli co najmniej jeden ze wspólników osiąga przychody w powyższy sposób.

Podstawą opodatkowania jest dochód obliczony zgodnie z przepisami updof, który nie podlega kumulacji podatkowej. Podatnicy z tytułu opodatkowania dochodów z działalności gospodarczej formą podatku liniowego składają odrębne zeznanie roczne obejmujące te dochody.

Zastosowanie do opodatkowania dochodów z działalności gospodarczej podatku liniowego jest korzystne przede wszystkim dla osób osiągających wysokie dochody, gdyż nie płacą oni wyższego podatku według skali progresywnej. Dla podatnika negatywnymi konsekwencjami zastosowania tego rozwiązania są: brak prawa do wspólnego opodatkowania z małżonkiem, niemożność skorzystania z preferencji przewidzianych dla samotnych rodziców, rezygnacja ze zwolnień i ulg, również przysługujących w ramach praw nabytych, z wyjątkiem odliczeń składek na ubezpieczenie społeczne i składek na powszechne ubezpieczenie zdrowotne.

Osoby fizyczne oraz inne podmioty gospodarcze spełniające warunki określone w art. 2 uor prowadzą księgi rachunkowe bądź z mocy prawa, bądź na skutek przyjęcia tego obowiązku dobrowolnie. Na podstawie prowadzonych ksiąg rachunkowych zgodnie z uor ustalany jest wynik finansowy brutto, który nie jest tożsamy z podstawą opodatkowania. Należy zatem dokonać odpowiedniej korekty wyniku finansowego i obliczyć podstawę opodatkowania. Skorygowany wynik finansowy stanowi dochód do opodatkowania w rozumieniu przepisów updof i podlega opodatkowaniu podobnie jak przy podatkowej księdze przychodów i rozchodów, na zasadach ogólnych lub liniowym podatkiem dochodowym (por. Waśkiewicz, 2005, s. 308–309).

### 5.3. Podatek dochodowy od osób prawnych

Osoby prawne prowadzące działalność gospodarczą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej są zobowiązane do prowadzenia ksiąg rachunkowych. Prowadzenie ksiąg

rachunkowych regulują przepisy uor (rozdz. 2, art. 9–25). Zgodnie z uor prowadzenie ksiąg powinno dla potrzeb podatku dochodowego zapewnić co najmniej:

- ustalenie wielkości dochodu podatkowego (straty podatkowej), w tym także elementów kształtujących ten dochód (przychodów i kosztów ich uzyskania), podstawę opodatkowania (a więc i wydatków obliczanych od dochodu), wysokości należnego podatku za rok podatkowy, w tym za dany okres sprawozdawczy;
- uzyskanie informacji wynikających z prowadzonej obowiązkowo ewidencji środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych, niezbędnych do prawidłowego obliczenia wysokości odpisów amortyzacyjnych zgodnie z przepisami updop i updof.

Zgodnie z art. 12 uor podmioty gospodarcze otwierają księgi rachunkowe na dzień rozpoczęcia działalności i na początek każdego następnego roku obrotowego, a zamykają na dzień zakończenia działalności i na koniec każdego roku obrotowego, a także z inną datą, jeśli obowiązek taki wynika z przepisów prawa. Zamknięcie ksiąg polega na obliczeniu sald końcowych poszczególnych kont i ich kreśleniu, co powoduje nieodwracalne wyłączenie możliwości dokonywania w nich zapisów księgowych.

Na podstawie zapisów dokonanych w księgach rachunkowych osoby prawne sporządzają sprawozdanie finansowe, które rzetelnie i jasno powinno odzwierciedlać sytuację majątkową i finansową podmiotu gospodarczego. Obligatoryjnym elementem sprawozdania finansowego jest rachunek zysków i strat, w którym ustalany jest wynik finansowy za dany rok obrotowy. Podobnie jak w podmiotach gospodarczych nieposiadających osobowości prawnej, ustalony w rachunku zysków i strat wynik finansowy brutto nie jest tożsamy z podstawą opodatkowania – podlega on odpowiedniej korekcie. Skorygowany wynik finansowy stanowi dochód do opodatkowania w rozumieniu przepisów updop.

## 6. Kierunki zmian w opodatkowaniu dochodów z działalności gospodarczej

Od czasu wejścia w życie wszystkie ustawy, na podstawie których dokonuje się opodatkowania dochodów z działalności gospodarczej, były wielokrotnie nowelizowane. Przyczyny oraz charakter tych zmian są bardzo zróżnicowane. W dużej mierze podyktowane zostały koniecznością dostosowania konstrukcji podatków dochodowych do intensywnie zmieniającej się rzeczywistości gospodarczej w Polsce, ale również spowodowane są priorytetami polityki gospodarczej i społecznej ugrupowań politycznych aktualnie sprawujących władzę. Podstawowy charakter tych podatków jest zachowany, bowiem są to podatki bezpośrednie i obligatoryjne.

Wprowadzenie w podatku dochodowym od osób fizycznych możliwości liniowego opodatkowania dochodów z działalności gospodarczej tylko pozornie zrów-



nało sytuację korzystających z tej formy opodatkowania z osobami prawnymi. W obu przypadkach stawka podatkowa jest jednakowa i wynosi 19% podstawy opodatkowania. Jednak ograniczenia i negatywne konsekwencje opodatkowania liniowego stawiają na uprzywilejowanej pozycji osoby prawne, które mają również większe możliwości prawne wykorzystywania różnych instrumentów do tzw. optymalizacji podatkowej.

Mimo wprowadzanych zmian opodatkowanie dochodów z działalności gospodarczej jest nadal dość skomplikowane, a niespójne i niejednoznaczne przepisy prawa powodują, że jest to uciążliwe dla podatników prowadzących działalność gospodarczą. Dokonując przebudowy systemu finansów publicznych i systemu podatkowego, warto – zdaniem autora – rozważyć inne, niż obecnie obowiązujące, koncepcje opodatkowania dochodów z działalności gospodarczej.

Jedną z możliwych koncepcji opodatkowania dochodów uzyskiwanych z działalności gospodarczej jest wprowadzenie jednolitego podatku dochodowego od działalności gospodarczej, którym opodatkowane będą wszystkie podmioty prowadzące działalność gospodarczą, bez względu na formę własności, formę organizacyjno-prawną oraz rodzaj i rozmiary prowadzonej działalności. Można jedynie rozważyć pozostawienie ryczałtowych form opodatkowania w odniesieniu do mikroprzedsiębiorców, ale i te formy opodatkowania należy poddać szczegółowej weryfikacji.

Przedmiotem opodatkowania powinien być dochód podatnika, czyli przychody pomniejszone o koszty ich uzyskania. Jednocześnie należy dokonać weryfikacji obowiązującej obecnie listy kosztów nieuznawanych za koszt uzyskania przychodu, co znacznie ułatwi przedsiębiorcom korygowanie wyniku finansowego i ustalanie podstawy opodatkowania. Podatek ten powinien być podatkiem liniowym. Rozwiązanie takie zapewni równość wszystkich podmiotów gospodarczych wobec prawa podatkowego, a więc zachowana zostanie zasada równości podatkowej (Waśkiewicz, 2008, s. 151–152).

Wprowadzając nowy podatek w miejsce obowiązującego dotychczas podatku dochodowego od osób prawnych, należy dokonać wyraźnego rozdzielenia opodatkowania dochodów z działalności gospodarczej i dochodów osobistych, tzn. osoba fizyczna uzyskująca oba rodzaje dochodów nie powinna podlegać kumulacji podatkowej (Waśkiewicz, 2008, s. 152). Wynika z tego, że weryfikacji musi ulec także podatek dochodowy od osób fizycznych, w jego miejsce należy wprowadzić podatek od dochodów osobistych.

## 7. Podsumowanie

Rozpoczynając działalność gospodarczą, przyszły przedsiębiorca musi dokonać wyboru formy organizacyjno-prawnej oraz formy opodatkowania dochodów z tej działalności. Każda z form opodatkowania dochodów ma swoje zalety i wady. Na

przykład zaletą korzystania z ryczałtowych form opodatkowania jest znacznie ograniczony w porównaniu do opodatkowania na zasadach ogólnych obowiązek prowadzenia ewidencji i składania deklaracji oraz zeznań podatkowych, ale nie jest to korzystna forma dla podatników ponoszących wysokie koszty działalności gospodarczej.

Obecnie obowiązujące przepisy prawne, chociaż niejednoznaczne i niespójne, pozwalają na dokonanie wyboru takiej formy opodatkowania, która będzie najefektywniejsza z punktu widzenia podatnika. Przyszły przedsiębiorca musi jednak mieć świadomość, że podjęcie decyzji w zakresie opodatkowania będzie skutkowało co najmniej do końca roku podatkowego.

Obciążenia podatkowe są kryterium, które jest najczęściej i najwyraźniej brane pod uwagę przy wyborze prawno-organizacyjnej formy przedsiębiorstwa. Wynika to z faktu, że jest ono w zasadzie jedynym kryterium kwantyfikowalnym. Podstawowe znaczenie ma tu fakt pojedynczego lub podwójnego opodatkowania dochodów. O ile w podmiotach jednoosobowych i spółkach osobowych opodatkowaniu podlega bezpośredni dochód przedsiębiorcy, o tyle w podmiotach posiadających osobowość prawną opodatkowany jest dochód podmiotu gospodarczego (opodatkowanie pierwotne) i dochód przedsiębiorcy w postaci dywidendy czy udziału w zysku (opodatkowanie wtórne).

W Polsce istnieje potrzeba wprowadzenia w systemie podatkowym takich zmian, w zakresie opodatkowania dochodów, które będą wspierały przedsiębiorczość i rozwój gospodarczy państwa. Zmiany te powinny uwzględniać konieczność kształtowania optymalnej struktury dochodów podatkowych, przy założeniu, że poziom fiskalizmu mierzony udziałem dochodów podatkowych w PKB nie będzie się zwiększał, a w dłuższym okresie powinien się nawet obniżyć. Stabilność dochodów podatkowych można osiągnąć zwiększając znaczenie podatków pośrednich, które są mniej wrażliwe na wahania koniunkturalne.

Uproszczenie podatków, zachowanie zasady neutralności podatkowej, jednoznaczność i przejrzystość prawa podatkowego, w tym uproszczenie procedur ustalania i pobierania podatków będą sprzyjały zmniejszeniu kosztów poboru podatków (zasada taniaści), co może przyczynić się do wzrostu dochodów podatkowych w dłuższym okresie.

Przedstawione powyżej dość radykalne propozycje zmian w opodatkowaniu dochodów z działalności gospodarczej stanowią jedynie koncepcje o charakterze teoretycznym. Każda, nawet najmniejsza zmiana konstrukcji podatku bezwzględnie musi być poprzedzona wnikliwą analizą wpływu wprowadzanych zmian na globalną wysokość dochodów podatkowych, możliwości budżetowe państwa, determinowane deficytem i długiem publicznym, obciążenia podatkowe podmiotów gospodarczych i społeczeństwa. Autor wyraża przekonanie, że przedstawione w artykule propozycje zmian w zakresie opodatkowania dochodów z działalności gospodarczej wywołają zainteresowanie i dyskusję nie tylko w środowisku akademickim, ale także w środowiskach związanych z biznesem i polityką gospodarczą państwa.

## Bibliografia

- Brzeziński B. 2008. *Wprowadzenie do prawa podatkowego*. Toruń: Dom Organizatora. ISBN 978-83-7285-372-1.
- Jarocka E. 2002. *Finanse*. Warszawa: Difin. ISBN 83-7251-190-X.
- Majchrzycka-Guzowska A. 1996. *Finanse i prawo finansowe*. Warszawa: Wydawnictwa Prawnicze PWN. ISBN 83-86702-39-7.
- Poszwa M. (red.). 2005. *Rozliczenia podatkowe przedsiębiorcy*. Kraków: Oficyna Ekonomiczna. ISBN 83-89355-85-X.
- Rozporządzenie [2003] Ministra Finansów z dnia 26 sierpnia 2003 r. w sprawie prowadzenia podatkowej księgi przychodów i rozchodów. Dz. U. nr 152, poz. 1475.
- Šmid W. 2007. *Leksykon przedsiębiorcy*. Warszawa: Poltext. ISBN 83-88840-98-3.
- Ustawa [1964] z dnia 23 kwietnia 1964 r. *Kodeks cywilny*. Dz. U. z 1964 r., nr 16, poz. 93 z późn. zm.
- Ustawa [1981] z dnia 22 września 1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych, tekst jednolity. Dz. U. z 1991 r., nr 18, poz. 80 z późn. zm.
- Ustawa [1982] z dnia 16 września 1982 r. *Prawo spółdzielcze*, tekst jednolity. Dz. U. z 1995 r., nr 54, poz. 224 z późn. zm.
- Ustawa [1991] z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, tekst jednolity. Dz. U. z 2000 r., nr 14, poz. 176 z późn. zm.
- Ustawa [1992] z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, tekst jednolity. Dz. U. z 2000 r., nr 54, poz. 654 z późn. zm.
- Ustawa [1994] z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, tekst jednolity. Dz. U. z 2002 r., nr 76, poz. 694 z późn. zm.
- Ustawa [1997] z dnia 29 sierpnia 1997 r. *Ordynacja podatkowa*, tekst jednolity. Dz. U. z 2005 r., nr 8, poz. 60 z późn. zm.
- Ustawa [1998] z dnia 20 listopada 1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne. Dz. U. z 1998 r., nr 144, poz. 930 z późn. zm.
- Ustawa [2000] z dnia 15 września 2000 r. *Kodeks spółek handlowych*. Dz. U. z 2000 r., nr 94, poz. 1037 z późn. zm.
- Ustawa [2004a] z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług. Dz. U. z 2004 r., nr 54, poz. 535 z późn. zm.
- Ustawa [2004b] z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej, tekst jednolity. Dz. U. z 2007 r., nr 155, poz. 1095 z późn. zm.
- Waśkiewicz R. 2005. *Odroczony podatek dochodowy. Aspekty ekonomiczno-prawne*. W: Kula-wik J., Mazurkiewicz E. (red.). *Polityka finansowa Polski wobec aktualnych i przyszłych wyzwań*. Tom II. Warszawa: Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Warszawie. ISBN 83-60197-01-6.
- Waśkiewicz R. 2008. *Polski system podatkowy w dobie globalizacji*. W: Caban W. (red.). *Globalizacja przyczyną ubożenia podatkowego państwa?* Kalisz: Wyższa Szkoła Finansów i Informatyki im. prof. Janusza Chechlińskiego w Łodzi, Wydział Ekonomii w Kaliszu. ISBN 978-83-920189-6-4.

## Business Activity Income Taxing in Poland

**Abstract:** Business activity income taxing constitutes the least stable element of the Polish tax system. Income taxing is influenced by the following: organization and legal form of business entity and the kind and size of conducted activity. Corporation taxing is stable enough. This taxation is based on uniform principles for all corporate customers. A tax equality basis is considered there. The most controversial is an amount of cost items which are not recognized as tax deductible business expenses by the tax law. Taxing income from business run by individuals, partnerships and general partnerships is made on different principles than those of corporate

customers, because it is regulated by different acts. It leads to a situation, that with reference to different business entities, operating in the same environment and in the same conditions, tax equality basis is not preserved, which can affect tax privileges and possibilities of developing business activity on the competitive market. Changes in taxing income from business activity should lead to standardization of taxation principles for all business entities and to concentration on supporting the entrepreneurship and to guarantee economic stability and shape an appropriate level and structure of tax revenues.

---

---

**Key words:** income taxing, business activity, enterprise

---

---